

R. P. IOANNIS

MARIN OCONENSIS

SOCIETATIS IESU.

TRACTATVS
DE

ACTIBUS HUMANIS.

HIC Tractatus valde utilis, & necessarius est: quia Iansenistæ ex male intellecta natura voluntarij, & liberi, in varios errores incidunt. De hac materia egit Gregorius Nisenus, Damascenus. Pauca dedit Magister

A

in

in 2. dist. 24. 25. & 26. Multa D. Thom.
1. 2. à q. 6. ad. 17.

DISPUTATIO I.

De natura, & divisionibus voluntarij.

Voluntarium dividitur in obiectivum, formale, & causale. Voluntarium *obiectivum* est obiectum volitum per actum voluntatis. Voluntarium *formale* est actus, quo voluntas redditur formaliter volens. Voluntarium *causale* est assumptum huius tractatus, cuius definitio mox proponitur.

SECTIO I.

Proponitur definitio voluntarij causalis.

Voluntarium causale sic definitur à D. Th. q. 6. art. 1.

Quod est à principio intrinseco cum cognitione finis. Dicitur quod est à principio intrinseco, ut distinguitur à motu violento, qui est ab extrinseco, ut constat ex 2. Physicorum. Dicitur insuper à principio intrinseco, id est, à principio appetiti-

Sect. I.

3

tivo ut tali. Quia actus intellectus procedunt ab intrinseco, & tamen non sunt eam aliter voluntarij, iuxta omnes: quod unicè potest provenire ex eo, quod non procedant à principio appetitivo, ut tali. Additur cum cognitione finis, ut distinguatur à motu naturali. Hac ratione motus gravium, & levium in proprium centrū, & actus intellectus ita præcedentes volitionem, ut non impinguentur à voluntate, non sunt voluntarij. Hac ratione generatio Verbi non est voluntaria, quia non procedit à principio appetitivo, quod per cognitionem ditigatur ad operandum. Dum autem Deus dicitur voluntate gignere intelligendus est, voluntate gignere comitanter, id est, non displicere, sed potius placere in generatione Filij; non tamen voluntate gignere causaliter. Nec est voluntaria scientia simplicis intelligentia, nec a tributa: quia non procedunt à principio appetitivo cum cognitione dirigente ad eorum positionem.

2. Probatur rectitudo definitionis. Illa definitio est recta, qua convenit omni causaliter voluntario, & nulli alteri convenit: sed definitio data convenit omnī causaliter voluntario, & nulli alteri convenit: ergo est recta. Minor quoad secundā partē

A 2

con-

4 constat, ex dictis, & constabit solutione argumentorum. Quoad primam probatur. Omne in se, & in causa causaliter voluntarium est voluntarium directum, vel indirectum. Sed hæc definitio cōvenit voluntariū in se, & directo: quia voluntariū in se, & directum, aut est actus elicitus à voluntate, aut actus imperatus, & hi sine dubio procedunt à cognitione finis, seu obiecti, cum hac sola differentia, quod ad actum elicitum sufficit cognitio obiecti: ad imperatum, utpote volitum, requiritur etiam cognitio imperati. Deinde cōvenit voluntario in causa, & indirecto: quia voluntarium in causa, & indirectum procedit à voluntate cum cognitione de eo, quod sequetur eventus, qui dicitur voluntarius: ergo hæc definitio convenit omni causaliter voluntario. Confirmatur. Omne causaliter voluntarium, vel est formaliter voluntarium, id est, in se ipso; vel est virtualiter, & equivalenter voluntariū, id est, in causa prævisa connexa, vel conjugenda cum effectu; vel est interpretative voluntarium, id est, quod in ordine ad laudem, aut vituperium, idem est, ac si esset formaliter voluntarium. Sed his omnibus convenit definitio data: ergo definitio cōvenit omni causaliter voluntario.

3 Probatur min. Omne formaliter, & in se ipso voluntarium procedit ab intrinseco cum cognitione finis, seu obiecti. Hac ratione amor, quo amamus Deum, & actus, quo fugimus peccatum est voluntarius: quia procedit à voluntate cum cognitione Dei, & cum cognitione prohibitionis peccati. Virtualiter, & equivalenter voluntarium etiam procedit ab intrinseco cum cognitione obiecti. Hac ratione se inebrians cum prævisione homicidij faciendi, voluntariè virtualiter, & equivalenter ponit homicidium: quia ebrietas procedit à voluntate cum cognitione homicidij faciendi. Interpretative voluntarium etiam procedit à voluntate cū cognitione. Hac ratione pura omissionis actus præcepti, quæ communiter cententur interpretative voluntaria, procedit à voluntate cum cognitione legis prohibentis omissionem: ergo omne voluntarium procedit ab intrinseco cum cognitione finis, seu obiecti.

4 Obij. 1. Iudicium procedit ab intrinseco cum cognitione, quia ad indicium præcedit apprehensio. Discursus procedit ab intrinseco cum cognitione: quia ad discursum præcedit iudicium: sed non sunt voluntaria: ergo definitio convenit alijs

2 definito. 2. Habitus generatus ex amore Dei procedit à principio appetitivo cù cognitione. Sed habitus non est voluntarius : ergo. Probatur min. Habitus procedit ex amore Dei. Sed amor procedit à principio appetitivo cum cognitione: ergo 3. Sensationes Brutorum procedunt à principio intrinseco cum cognitione. Sed non iunt voluntariæ : ergo. Respondeo dist. mai. Iudicium , & discursus procedunt à principio intrinseco non appetitivo , conc. mai. à principio intrinseco appetitivo, neg. mai. & concess. min. neg. conseq. Itaque quando actus intellectus non sunt imperati, neque sunt voluntati in causa , non sunt voluntarij, quia non procedunt à principio appetitivo , quod solùm est principium volitivum ; at verò quando sunt imperati, aut voliti in causa, tunc sunt voluntarij : quia procedunt à principio appetitivo. Ad 2. permitta mai. dist. min. Habitus non est voluntarius, quando non est prævisus in causa , conc. min. quando est prævisus in causa , neg. min. & conseq. Itaque quando habitus est imperatus , si forte imperari potest, esset directè voluntarius, quādo esset prævisus in causa, esset indirectè voluntarius, & virtualiter voluntarius: quia tunc virtualiter

pro-

procedit à voluntate cù cognitione; quādo verò nō est prævisus in causa , tunc nō est voluntarius: quia tunc solùm procedit ab ipso amore, qui non producit habitum me dia cognitione; nō verò procedit à voluntate formaliter, & directè, ut patet; nec virtualiter , aut indirectè, cum voluntati liberè ponenti amorem, non possit imputari habitus non prævisus in causa.

Ad 3. Respondet D. Thom. q. 6. art.

2. conc. mai. dist. min. sensationes brutorum non sunt perfectè voluntariæ, cōc. min. non sunt imperfectè voluntariæ, neg. min & conseq. quia ut ibi dicit D. Thom. bruta imperfectè cognoscunt finem, & obiectum per apprehensionem finis absque deliberatione , & ideo eius operationes sunt imperfectè voluntariæ. Conceptus tamē voluntarij cōvenit univocè homini, & bruto, quidquid dicat Tanne. tom. 2. disp. 2. q. 1. quia brutum verè , & propriè est cognoscitivum, licet imperfectè, & quamvis non est volitivum , verè , & propriè est appetitivum. Quod verò voluntarium dicatur à voluntate tanquam à principali analogato, non tollit alios actus non procedentes à voluntate non esse voluntarios: quia lapis dicitur à lēdendo pedem: & nō omne quod lēdit pedem, est lapis: & con-

A 4

sc.

sequenter , aliud est , à quo nomen imponitur , aliud id , ad quod significandum imponitur : nomen voluntarij imponitur à voluntate ; sed hoc nomen voluntarij imponitur ad significandos actus ortos à voluntate cum cognitione , & à principio appetitivo cum cognitione .

6 Obij. 2. Actus Dei sunt voluntarij. Sed non procedunt à principio intrinseco cum cognitione : quia cum identificantur realiter cum Deo , non possunt procedere , nec realiter , nec virtualiter à Deo : ergo . Maior constat ex illo voluntarij genuit Nos . 2. Ea ratione , qua aliquid est voluntarij , est peccatum . Sed occisio prævia in iactu sagittæ & non intenta , est formaliter , & nō solum virtualiter , & interpretative peccatum : ergo est formaliter voluntaria , & non solum virtualiter , & interpretative . Vel ab opposito : Si solum est virtualiter , & interpretative voluntaria , solum erit virtualiter : & interpretative peccatum , quod est falsum *Respondeo concessa mai. neg. min.* quia actus voluntatis divinæ contingentes virtualiter procedunt à Deo media cognitione dirigente ad eorum positionem : quia Deus est principium virtuale actus contingentis , ut diximus disp. 4 de Vol. sect. 4. Imò ibi dixim.

xim. sect. 1. amorem necessarium esse voluntarium , & similiter Deum esse principium virtuale amoris necessarij : quia verius iudico , amorem necessarium virtualiter distingui à natura Divina , & à cognitione necessaria , cum Verbum Divinum procedat verè , & realiter per intellectum , & non per voluntatem , ut ibi dixim. disp. 2. Ad 2. neg. mai. absolutè loquendo : quia ut sàpè diximus . Sunt aliquæ denotiones , quæ non requirunt , nec significant omnia sua constitutiva dari verè , & propriè , ut constat in denominatione futuri . *Mariti* , senis . Sic se habet denominatio peccatum , quæ non significat , prædicatum voluntarij debere esse determinatè voluntarium formaliter ; sed vel voluntarium formaliter , vel virtualiter , vel interpretative , & consequenter ut verè , & propriè sit peccatum , sufficit esse interpretative voluntarium : quia sufficit , eius constitutiva dari ea ratione , qua per illud significantur Similiter ratione dix. disp. 5. de Bonit. sect. 1. omissionē purā quæ non est ens , nec verè phisicè procedit à voluntate , esse verè , & physice peccatum Similiter est falsa minor , ut dicemus depeccatis .

7 Obij. 3. Voluntarium , & spontaneum sunt idem . Sed actiones factæ metu

gravi, & moraliter necessitate, licet procedant ab intrinseco cum cognitione, non sunt spontaneæ: ergo neque voluntariae. Minor est certa: quia Mercator metu mortis proiiciens merces, non proiicit illas spontaneè: qui metu mortis cogitur ad mentionandum, non mentitur spontaneè, & sic de alijs: quia sponte facere significat, pro suo libito, nihilo extrinseco cogente facere: & tamen hec actiones sunt simpliciter voluntariae. Respondeo, neg, mai. absolute loquendo: quia licet omne spontaneum sit voluntarium, non tamen omne voluntarium est spontaneum; propter rationem argumenti.

SECTIO II.

An omne causaliter voluntarium debet esse volitum?

Sup. Voluntarium; aliud esse elicitum, aliud imperatum.

Voluntarium elicitum eit, quod per se immediatè procedit à voluntate V. gr. Amor, & odium. Voluntarium imperatum includit varia. 1. Includit actus imperatos eiusdem voluntatis. 2. Includit actiones aliarū potentiarum subditarum imperio voluntatis in operando, ut motus progressivus, & aliqui actus intellectus. 3. Includit operations aliarū

cau-

causarum, quæ licet neque in existendo, neque in operando pendeant à voluntate, applicantur ex imperio voluntatis ad aliquam operationem. Hac ratione combustio domus est voluntaria non solum objective; sed causaliter, & directè, quando ignis applicatur ex intentione combustoris. Certum est, quod ad voluntarium imperatum, requiritur esse volitum: si sit directè imperatum, requiritur esse directè volitum, si sit indirectè imperatum, v. gr. in causa prævisa coniungenda cum evenitu, est indirectè volitum, seu virtualiter volitum: quatenus vult causam, ex qua sequitur eveniens, & cù prævisione effectus.

9 Difficultas solum est de voluntario elicito. Prima sententia dicit, de ratione voluntarij esse, quod sit formaliter volitum. Ita Anton. Perez de Virtutibus Theolog. Esparza, Richard. disp. I. cap.

3 Aranda 1,2. disp. 4. num. 41. Secunda Sententia dicit, non esse de ratione causaliter voluntarij esse volitum. Ita Vazq. hic disp. 23. cap. 2. Gaspar Hurtado disp. I. diff. 1. Oviedo controv. 1. puncti. Tanner. disp. 1. q. 1. Valdelus lib. 1. disp. 2. Ariaga disp. 8. sect. 2. Amicus disp. 3. sect. 1. Ioannes à Sanct. Thom. & Aversa tertia Sententia dicit, de ratione causaliter

vo-

voluntarij esse, quod sit virtualiter voluntum. Ita Suarez 1. 2. disp. 1. de voluntate. sect. 1. Amicus, Franc. Felix cap. 1. difficult. 4.

10 Dico. 1. Nonne causaliter voluntarium est virtualiter volitus sibi quoad aliqua munera. Prob. Volitus reflexus voluntatis essentialiter pugnat cum nolitione efficaciam voluntatis. Sed volitus directus a essentialiter pugnat cum nolitione efficaciam sui: ergo volitus directus est virtualiter volitus reflexus, quoad incomponibilitatem cum nolitione sui. 2. Per voluntatem reflexam placet volitus directus. Sed volitus directus in obiectum per se ipsam exercitetur placet: ergo volitus directus virtualiter est volitus reflexus quoad munus placendi voluntatem directam. Prob. minor. Quia nequit obiectum placere voluntati, quin exercitetur placere voluntati tendentia in obiectum. 3. Per voluntatem reflexam redditur volitus directus voluntaria, & opposita involuntaria. Sed volitus directus se ipsa est voluntaria: & opposita involuntaria: ergo volitus directus est virtualiter volitus reflexus. 4. Quia voluntate directa ita afficitur voluntas, ut si ad illam habendam esset necessarium esse voluntam, voluntas eam vellere. Quod ma-

ximè cernitur in voluntate libera: dicimus enim voluntatem liberè velle, quod vult.

11 Dico 2. Non esse de ratione causaliter voluntarij, quod sit formaliter, & signatè volitus. Prob. 1. Si esset de ratione causaliter voluntarij, quod esset signatè volitus: Voluntarium causale non plenè definiretur sic *Quod procedit ab intrinseco cum cognitione finis*, sed sic plenè definitur; alias esset mala definitio D. Tho. ergo non est de ratione voluntarij, quod sit formaliter, & signatè volitus. Probatur maior. Si esset de ratione voluntarij, quod esset signatè volitus, ad voluntarium ultra cognitionem finis, requireretur cognitio voluntatis: quia nihil volitus, quin præcognitum. Sed hoc ipso non plenè definiretur voluntarium sic: *quod procedit ab intrinseco cum cognitione finis*, sed ulterius erat addendum, & cum cognitione voluntatis: ergo si esset de ratione voluntarij, quod esset signatè volitus, non plenè definiretur voluntarium sic: *quod procedit*, &c.

12 Confirm. Sicut appetitus brutorum potest tēdere in obiectū delectabile, proposita bonitate obiecti, non proposita bonitate appetitionis: ita voluntas potest ten-

tendere in finē!, proposita bonitate finis,
absque cognitione bonitatis volitionis.
Sed hæc volitio esset causaliter voluntaria,
& non esset reflexè volita: ergo non est
de ratione causaliter voluntarij, quod sit
reflexè, & signatè volitum. Maior, & con-
ceditur à Ribad. & ex se suadetur: quia
quoties bonitas finis est cognita est suffi-
cienter applicata, ut voluntas tendat in
finem. Minor quoad secundam partē est
certa. Prob. quoad primam: voluntarium
causale est, quod procedit ab intrinseco
cū cognitione finis. Sed hæc volitio pro-
cederet ab intrinseco cum cognitione fi-
nis: ergo esset causaliter voluntaria. Con-
firm. 2. Ideò actus imperati distincti ab
actibus voluntatis, ut sint voluntarij, de-
bent esse formaliter voliti: quia cùm non
possint procedere à principio intrinseco
elicivè, debent procedere ab illo imper-
ativè, quod non potest stare sine volitio-
ne illorum. Sed actus eliciti possunt pro-
cedere à principio intrinseco sine voli-
tione illorum: ergo ut sint voluntarij, non
est necessarium, quod sint formaliter voli-
ti. Minor conceditur à Ribadeneyra, &
persuasa manet immediate, & hæc est dif-
ferentia, quæ communiter a signatur in-
ter actum elictum, & imperatum.

13 Prob. 2. Appetitiones elicite
brutorum sunt causaliter voluntaria: sed
non sunt reflexè appetitæ, nequè bruta
cognoscunt suas appetitiones: ergo non
est de ratione causaliter voluntarij, quod
sit reflexè volitum. Maior et si negetur à
Ribad. supr à cap. 5. ibi addente, possibi-
les esse volitiones elicitas sine reflexa vo-
litione; sed non fortè causaliter voluntarij:
est tamen D. Thom. Aristolij, & SS.
Patrum. Minor est omnium. Confirmatur.
D. Thom. dicit, appetitiones brutorum esse
imperfectè voluntarias ex imperfecta
cognitione finis. Sed nullā facit mentio-
ne de cognitione appetitionis: ergo ut
sint perfectè voluntaria, non requiritur
cognitio appetitionis: & cōsequenter nec
requiritur appetitio reflexa, quæ stare nō
potest sine cognitione appetitionis. Pro-
bat 3. Ut volitio sit causaliter volun-
taria, non est necessarium, quod sit reflexè
volita per aliam volitionem distinctam.
Sed non est necessarium, quod per se sit
volita: ergo. Maior est certa, alias proce-
deremus in infinitum. Probat. min. Non
sunt ponenda formalitates positivæ, nisi
probentur. Sed istæ reflexiones sunt for-
malitates positivæ: ergo non ponenda
sunt, nisi probentur. Maior cōtinens pro-
lo.

loquium commune, constat ex regula 30. Iuris in textu: in obscuris, minimum est ponendum, quia affirmans est, ut *Auctor*; negans, ut *Reus*, qui in dubijs est favendum iuxta regulam i. eodem titulo; & experientia si quid præstat, est pro nobis; quia nostra sententia est multorum; opposita paucorum, & magis fidendum est multorum, quam paucorum experientia.

14 Confirm. Ista reflexio est voluntaria; sed non est reflexio volita; alias abibimus in infinitum: ergo ut volitio directa sit voluntaria, nō requiritur, quod sit reflexè volita. Pro. mi. Amor licet implicitus reflexus, vel dicit novam formalitatem positivam supra volitionem directam, & amorem volitionis, vel non? Si non dicit novam formalitatem positivam, cur dicas esse amorem reflexionis, & das nomina sine re? Si dicit novam formalitatem positivam: contra, ista reflexio, & alias, & alias non sunt cognitæ adhuc confusæ, & implicitæ. Vel saltē non datur necessitas, neque fundamentum, ut sint cognitæ. Sed voluntas non potest ferri signatè adhuc implicitè in incognitu: ergo ille amor non addit novam formalitatem positivam, vi cuius sit amor adhuc implicitus reflexionis.

15 Con-

15 Confirm. Volitio, ut sit voluntaria non est volitio reflexa *sui* sumpta volitione reflexa pro amore: non est volitio *sui* sumpta volitione reflexa pro stricta volitione: ergo nullo modo. Antecedens quoad primam partem manet immediatè probatum. Prob. quoad secundā. Volitio strictè sumpta est actus procurativus obiecti volici. Sed volitio non est procurativa *sui*: quia actus procurativus dicit absentiam obiecti pro signo, pro procuratur, cum nemo serio procuret, quod habet: ergo volitio non est volitio *sui*, sumpta volitione reflexa pro stricta volitione. Probari etiam posset conclusio. Si ponatur istæ reflexiones, nō erit possibilis nura fuga: quia odium peccati esset amor ipsius odij. Imò sequeretur, damnatos, qui tristantur de suis pœnis, amare quod patiantur, & consequenter eorum pœnas fieri leviores: quia minus dolent cruciatus, quod magis amantur.

16 Obijc. i. August. lib. 8. de Trinit. cap. 7. Qui proximum diligit consequens est, ut *C* ipsum dilectionem diligat, & lib. 9. de Trinit. cap. 5. Amor quamvis referatur ad mentem amantem, cuius est amor, timet *C* ad se ipsum est amor, *C* amatum, neque alius nisi amore amari potest. Anselm. de libert.

B

arbit.

arbit. cap. 6. *In iuitus nemo potest velle ali-
quid: quia non potest velle nolens velle,* &
*omnis volens ipsum suum velle necessariò
vult: cum vult mentiri, vult ipsum velle.* D.
Thom. hic q. 6. art. 7. *Dicitur aliquid vo-
luntarium ex eo, quod voluntas in id fertur.*
Sed ferri in aliquid est, illud amare: ergo
esse voluntariū est, esse volitum. Et 2. 2. q.
25. corpore: *Amor ex ratione propriæ spe-
ciei habet, quod suprà se reflectatur: quia est
spontaneus motus amantis in amatum.* Vnde
ex hoc ipso quòd amat aliquis, amat, se ama-
re. Et 1. p. q. 82. art. 1. q. 22. de verit. art.
5. Et Albert. Magn. in 3. dist. 1. q. 4. *Sicut
non est diuersa visio, qua video parietem, &
video me videre; ita non est diuersus amor,
quo amo Deum, & amorem meum:* ergo
iuxta mentem Sanctorum de ratione vo-
luntarij est, esse volitum.

17 Ad primum locum Augustini cō-
munis responsio est, Sanct. August. dicere,
quòd qui diligit proximū propter Deum,
qui à Ioanne charitas appellatur, conse-
quens est, ut precipuè amet dilectionē, id
est, Deum, vel si hęc non placet, respon-
deri potest doctrina sequenti. Ad 2. Aug.
Resp. amorem esse exercitę, & virtualiter
amorem sui; non verò formaliter, & sig-
natè propter rationes nostras cōclusionis:

&

& quidem non im propriè habet nomen
voliti, quod procedit à voluntate, præ-
sertim dum est gratum, & spontaneum
voluntati: et si non sit reflexè volitum: si-
cūt nomen conceptus: non solum applica-
tur rei conceptz; sed etiam actui intelle-
ctus. Quia actus voluntatis, & potest con-
siderari, quatenus est forma, qua amamus,
& secundum hanc considerationem dici-
tut amor; & quatenus procedit à volūta-
te, & est gratum, & spontaneum, & exer-
cite placens: & secundum hanc considera-
tionem, rectè potest dici amatum, quā-
vis non reflectat suprà se. Ad Anselm. si-
militè respondeo, omnis volēs exercitę,
& virtualiter vult suum velle, & hoc col-
ligitur ex ipso Anselmo, quia indē infert,
omnis volens vult suum velle: *quia non
potest velle nolens velle*, quòd rectè stat-
cū eo, quòd volens velit virtualiter suum
velle, præsertim si velit liberè: *quia vo-
lens liberè non potest habere affectivę
nolitionem efficacem volitionis: quia no-
litio affectivę efficax inducit effectum*, si
sit in potestate nolentis. Sed si volitio est
libera, est in potestate voluntatis carentia
volitionis: ergo nolitio affectivę efficax
induceret carentiam volitionis liberę: &
consequenter volitio libera ex hoc capite

est incomponibilis cum nolitione sui affectivè efficaci: quia est incomponibilis cum eo, quòd induceret suam carentiā. Volitio tamen necessaria rectè componitur cum nolitione sui affectivè efficaci: quia hæc nolitio non haberet vim inducendi carentiam volitionis necessariæ; cū hæc non sit in potestate voluntatis: & cōsequenter volitio libera, præcindendo ab eo, quod sit reflexè volita, est incomponibilis cum volitione sui affectivè efficaci.

18 Ad 1. D. Thom. dist. mai. dicitur aliquid voluntarium ex eo, quòd volūtas in id feratur elicitivè, vel prosecutivè; cōc. mai. præcisè prosecutivè; neg. mai. & dist. min. ferri in aliquid prosecutivè, seu imperativè est illud amare; conc. min. ferri in aliquid elicitivè, est illud amare, neg. min. & conseq. Itaque sicut lapis tendit quasi prosecutivè in centrum, & elicitivè in motum, quem causat; ita voluntas fertur elicitivè in amorē, seu in actus elicitos, & prosecutivè in actus imperatos: ideoque requiritur amor illorum: quia cum illi actus non procedant elicitivè à voluntate, solum poslunt oriri, quatenus imperatur: & consequenter, ut voluntas feratur in illos prosecutivè, requiritur illorum

amor,

amor, per quē amorem procedentē à voluntate cum cognitione constituuntur extrinsecè voluntarij. Et si actus imperatus sit voluntatis, præter hanc voluntarietatem extrinsecā, habet etiā voluntarietatem intrinsecā: quia actus iste imperatus elicitor à voluntate, & ipsi connaturalis est, non ab alio elici, quam à voluntate. At verò ut voluntas feratur elicitivè in actum, non est necessarium, quod illum amet formaliter, & signare; sed sufficit, illum amare virtualiter, & exercitiè; sicut bruta feruntur elicitivè in suas appetitiones, & motus absque appetitione reflexa. Hunc amorem reflexum virtualē, & exercitum requirit D. Thom. 2. loco, & Albertus Magnus ad voluntarium, & non aliud, quòd pat. 1. ex eo, quod D. Th. dicit, motus brutorum esse propriè voluntarios, licet imperfectè, & in illis non datur reflexio. 2. Ex ipsis verbis Albert. Magn. dicetis, amorem Dei esse sui amorem, sicut visione, qua video parietē, video me videre; & tamen certum est, visionem materialē solum esse exercitiè, & virtualiter visionem sui, quia cum visio non sit colorata, non potest se signare videre,

19. Obij. 2. Ut alij effectus distincti ab actibus elicitis sint voluntarij, nō suf-

ficit, procedere ut cumque à voluntate; sed ulterius requiritur procedere medio amore: ergo ut actus eliciti sint voluntarij requiritur, quod procedant medio amore. Prob. conseq. quia alias eodem iure habitus generatus ex amore esset voluntarius et si non sit reflexè volitus: quia procedit à voluntate media cognitione. Confirmatur. Ut aliquid sit voluntarium indirectè, requiritur amor indirectus illius: ergo ut aliquid sit voluntarium directè, requiritur amor illius directus: sed actus eliciti sunt directè voluntarij: ergo requirunt amorem directum. Respondeo, conc. anteced neg. conseq. & probatum; quia ut diximus: actus elicite bene possunt procedere à principio intrinseco cum cognitione finis seu cum cognitione dirigente ad ponendum actum absque amore reflexo actus; at verò neque habitus, neque alij effectus mediate procedentes à voluntate possunt procedere à voluntate ut operante sub cognitione dirigente ad ponendum illos, nisi medio amore formalij, virtuali, vel interpretativo illorum: quia cum non oriantur eliciti à voluntate sub cognitione dirigente ad illos ponendos; solum possunt oriiri prosecutivè à voluntate, ad quod requiri-

tur

tur amor illorum. Ad confirm. conc. ant. neg. conseq. quia voluntarium indirectum reducitur ad voluntarium imperatum: id enim est indirectè voluntarium, quod præuidetur futurum ex positione causæ, v. gr. homicidium ex ebrietate; & consequenter, ut sit indirectè voluntarium homicidium requiritur, quod ebrietas sit directè volita, & quod hæc ponatur, et si prævideatur, inde sequendum homicidium; at verò ad actus elicitos non requiritur amor reflexus, propter nostras rationes.

20 Obij. 3. Quod spontè, & voluntariè exercetur, est volitum: ergo. Probat. ant. 1. Quod spontè, & voluntariè exercetur ab aliquo, excludit esse nolitum: ergo in volvit esse volitum. Prob. cons. quia non est alia ratio, quare excludat esse simpliciter nolitum, nisi quia involvit, esse volitum: sicut enim actus externus ab actu interno excludente rationem simpliciter voliti, habet rationem simpliciter voliti: sic actus internus ab actu excludente rationem simpliciter noliti, habet rationem simpliciter voliti. 2. volitio se habet ad positivè voluntarium: sicut nolitio ad positivè involuntarium. Sed ad positivè involuntarium requiritur esse nolitum:

tum: ergo ad *positivè voluntarium* requiriatur esse volitum. 3. Ideò actus fidei, quo credimus incarnationem, assentitur non solum incarnationi; sed etiam existentiæ revelationis: quia talis assensus ex suo modo tendendi non solum excludit dissensum incarnationis; sed etiam dissensum existentiæ revelationis. Sed volitio eleemosynæ non solum excludit nolitionem eleemosynæ: sed etiaā nolitionem volitionis: ergo est volitio volitione eleemosynæ.

21. Resp. dist. ant. Quod sponte, & voluntariè exercetur, est volitum exercitè, & virtualiter, conced. ant. est volitum signatè, & formaliter, nego ant. Ad probationem dist. ant. Quod voluntariè exercetur, excludit esse nolitum efficaciter affectivè, & effectivè; concedo antec. excludit esse nolitum inefficaciter, & efficaciter affectivè; nego antecedens, & consequentiam. Itaque quod voluntariè exercetur, cum re vera procedat à voluntate, excludit illative id. quod opponitur cum procedere à voluntate. Sed nolitio efficax affectivè, & effectivè opponitur cmm procedere à voluntate cū cognitione: quia nolitio effectivè efficax est, quæ consequitur effectum: ergo quod voluntariè exercetur, excludit nolitionem

nem affectivè, & effectivè efficacem: quia tamen potest procedere à voluntate, quin sit volita propter nostras rationes, ideò non infert esse volitam; at vero voluntariè existere, non excludit nolitionem inefficacem. Sic mercator habet nolitionem inefficacem projiciendi merces, & projectio est simpliciter voluntaria. Nec excludit nolitionem affectivè efficacem, qua, scilicet, ita efficaciter nollet, ut si in eius manu esset, non daretur effectus: quia sxpè ita torquemur timore, & tristitia, ut si in nostra manu esset, non darentur hi effectus; & tamen hi effectus sunt simpliciter voluntarij. Quare volitio libera opponitur cum nolitione sui affectivè efficaci, ut diximus suprà ad 1. argum. Paritas actus externi non tenet: quia actus externus non potest procedere à voluntate, quin sit volitus, & consequenter non potest excludere esse nolitum, quin sit volitus; at vero cum actus elicitus possit procedere à voluntate, quin sit volitus: potest etiam excludere esse nolitum, quin sit volitus.

22. Ad. 2. distig mai. Volitio se habet ad *positivè voluntarium* imperatōm, sicut nolitio ad *positivè involuntarium*; conc. mai. ad *positivè voluntarium* eliciti-

nihil; nego mai. & concessa minor. nego conseq. Itaque verum est, ad *positivè* involuntarium requiri esse nolitum, quia requiritur, esse contra conatum, & inclinationem elicitam voluntatis, qualis est nolitio: & similiter ad *positivè* voluntarium imperatum requiritur volitio; quia imperatus procedit à voluntate medio imperio; at verò cum *positivè* voluntarium elicitum possit procedere à voluntate, quin sit volitum iuxta dicta; non requiritur volitio, ut sit *positivè* voluntarium elicitum. Ad 3.neg.mai. quia ut dixim. disp. 1. de Fide, sect. 7. ratio, quare per actum credentem incarnationem, assentimur revelationi, est quia revelatio est ratio intrinseca assentiendi incarnationi: & non potest esse ratio intrinseca assentiendi iucarnationi, quin assentiatur revelationi ex illo principio, quod hic videtur habere locum; propter quod inumquodque tale: sicut non potest Deus esse ratio intrinseca amandi creaturas, quin per illum amorem ametur Deus magis, out saltem & què efficaciter, ac amantur creature per illum amorem. At verò non bene arguitur: posito assensu mysterij non potest dissentire revelationi: ergo ille assensus assentitur revelationi:

quia

quia positis præmissis non possumus dissentire conclusioni obiectivæ, & assensus præmissatura, iuxta veriorem sententiam, non est assensus conclusionis; et si ad illum necessitet.

23 Obij 4. Aranda. Quod respectivè ad aliquam denominationem ita se habet; ut eo crescente, crescat, & eo decrescente, decrescat, immò fiat opposita denominatio, est de essentia denominationis. Sed ratio voliti ita se habet, ut ea crescente crescat denominatio voluntarij, ut patet in concupiscentia augente voluntarium augendo volitum; & ea decrescente decrescat, ut patet in metu minuente voluntarium minuendo volitum, & aliunde involuntarium constituitur per esse nolitum: ergo de ratione voluntarij est esse volitum. Resp disting.mai. quod ita se habet, ut eo crescente crescat denominatio intrinseca voluntarij; & eo decrescente, decrescat denominatio intrinseca voluntarij, est de essentia denominationis permitto mai ut ea crescente, crescat denominatio extrinseca voluntarij, nego mai. & disting. min. quoad primam partem: crescente ratione voliti, crescit ratio extrinseca voluntarij; & min crescit ratio intrinseca voluntarij;

nego

nego minor. & conseq. Itaque dum volitio est volita, volitio est extrinsecè, & intrinsecè voluntaria, ut diximus, & idèo crescit ratio extrinsecè voluntarij, non verò crescit ratio intrinsecè voluntarij: & consequentè non est de essentia voluntarij. Quod autem concupiscentia augeat quoad modum voluntarium, non est, quia auget volitum, sed quia volitio est cum maiori voluptate, & spontaneitate: & quod metus minuat voluntarium, non est, quia minuit rationem voliti; sed quia volitio est quodammodo ab extrinseco. Ad 2. partem min. verum est, quòd involuntarium positiè constituitur per esse nolitum, ut diximus. Ex quo non infertur, involuntarium negatiè, seu non voluntarium constitui per esse nolitum: quia solum constituitur per non procedere ab intrinseco cum cognitione: & consequentè voluntarium constituitur per procedere ab intrinseco cum cognitione.

24 Obij. 5. Omnis cognitionis est cognitionis sui: ergo omnis volitio est volitio sui. Prob. conseq. Ideò primum est verum: quia non potest dari cognitionis obiecti, & negatio cognitionis. Sed non potest dari volitio, & nolitio volitionis: ex-

go. Resp. permisso antecedenti, quod falsum iudicavi in phylotophia, eò quòd possint dari actus puræ fugæ: & quia non posse negari aliquod obiectum, stante cognitione A, ad summum probat, obiectum illud cognosci per aliquam cognitionem, non verò probat determinatè cognosci per cognitionem A, ut immediatè explicui exemplo præmissarum: idèo dixi in phylotophia, fortè cognosci posse fundamentum, ut intrinsecè relatum ad terminum, quin per illam cognitionem cognoscatur terminus: quia fundamentum, ut intrinsecè relatum habet distinctam veritatem, idèoque distinctam cognoscibilitatem à termino. Addidique propositiones non repræsentare suam durationem: quia non sunt essentialiter de præsenti, præterito, aut futuro; sed per accidens propositiones transire de esse de futuro ad esse de præsenti, & de præterito: quia repræsentant durationem extrinsecam, quæ est aquæ nota, ac propria duratio: & sic repræsentant Petrus existit in instanti A, quia existimmo modos illos extitit, existere modos propositionum vocalium; non verò propositionū mentalium, quæ non sunt formaliter essentia- liter de præterito, aut futuro, aut præsen-

ti: sed per accidēs sunt de præsentī, quando quo existūt durationi, pro qua affirmāt obiectum. Sunt de futuro quando existunt ante durationem, pro qua affirmāt. Sunt de præterito , quando existunt post durationem, pro qua affirmant obiectum.

25 Sed his omissis. Permis, ant. ne quæstio theologica fiat phylosophica, neso conseq. Ad prob. neg. mai. quia ut diximus exemplo præmissarum, recte stat, non posse negari aliquod obiectum, posita cognitione A, quin per illam cognitionem cognoscatur obiectum A: erit ergo ratio antecedentis, vel quia ut aliqui volunt, cognitio representat suam durationem, vel ex alijs titulis, qui aptari poterunt intellectui summè prompto, & necessitato ad cognoscendum , quod obijcitur intellectui; at verò propter rationes nostræ conclusionis, nihil est , quod convincat, volitioni concedendas esse similes reflexiones: ideoque admissa , quod illæ dentur in cognitione, non sunt concedenda in volitione: sicut visiones nostræ materiales non reflectunt supra se: nec reflectunt supra se appetitiones, brutorum procedentes ex cognitione obiecti, & nō possunt negari. Alia obijci possent, quæ commodi à solvēntur agentes de voluntario libero.

SEC-

SECTIO III.

Solvuntur obiectiones intèndentes, voluntarium immediatè liberum debere esse reflexè volitum, saltem per se ipsum.

26 **S** Varez Lusitanus, Ant. Perez, & Ribad disp. 15. de actib. hum. cap. 4. iudicant, casu quo voluntarium necessarium non petret esse reflexè volitum , id exigere voluntarium liberum, & pro hac conclusione multa assert ab authoritate, & ratione hic, & in manuscriptis de libero arbitrio. Existimo tamen cum communi sententia, voluntarium immediatè liberum non esse formaliter, & signatè reflexè volitum per se ipsum, ut intendunt hi AA. sed solum virtualiter, & exercitè, ut diximus sectione ant. Neque ad probandam hanc conclusionem requiruntur aliæ rationes, quam atsignatae pro voluntario elicito, sive liberò, sive necessariò.

27 Nihilominus ad solutionem argumentorum sciendum est ex Arist. z. Ethic & D. Thom. 1.2. q. 13. esse electiōmem , non convenire propriè, & strictè cui-